

N:o 21.

Ank. till Riksd. kansli den 16 april 1909, kl. 1 e. m.

Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lättnader för sjöfolket med afseende å tiden för fullgörande af värnplikten.

Till utskottets behandling har blifvit hänvisad en inom Andra Kam-

Motionen.

maren af herrar *C. G. Lindley, N. Edv. Lindberg, K. A. Borg* och *A. J. Christiernson* väckt motion, n:o 188, däri hemställts, att Riksdagen be-

hagade besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om snar utredning om hvilka lättnader, som kunna beredas sjöfolket med afseende på tiden för fullgörandet af deras värnplikt, samt därefter till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningen må kunna föranleda.

Till stöd för denna hemställan hafva motionärerna anfört följande:

»Sjöfolket har i högre grad än andra arbetaregrupper fått vidkännas den nya härordningens ökade värnpliktsbördor, men till denna öfningstid kommer därjämte en oftast lång väntetid före inryckningen. Till följd af anställningens natur har sjöfolket ytterst svårt att kunna anpassa sig efter de tider, som inryckningen äger rum, och ställes häraf i en svår belägenhet. Samtidigt måste dock medgifvas, att äfven för arbetarne i land kunna dylika förhållanden ibland göra sig gällande, enär många arbetsgifvare hafva en lätt förklarlig obenägenhet att anställa ungdom i värnpliktsåldern, hvilken sedermera efter någon kortare tid måste lämna sin anställning. Har dylik ung arbetare likväl fått anställning, så kan han stanna kvar till den tid, då han skall inställa sig för värnpliktens fullgörande.

Bih. till Riksd. Prot. 1909. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 20 Häft. (N:o 21.) 1

Annorledes förhåller sig saken för sjöfolket. Afmönstrar en sjöman eller eldare på hösten, blir han i allmänhet, om han befinner sig i värnpliktsåldern, nekad rätt att ånyo utmönstra, så vida sjömanshusombudsmannen befarar, att han ej skall hinna tillbaka före inställeledagen. Det är i allmänhet mycket svårt, för att icke säga hart när omöjligt, för sådan sjöman eller eldare att vinna tillfällig anställning i land, i all synnerhet om arbetslösheten inträder på senhösten. Äfvenså är sjöfolket i allmänhet urständssatt att upptaga täffan med arbetarne i land på grund af de senares större lokalkännedom och förbindelser på de olika arbetsplatserna. Dessutom saknar sjöfolket oftast de för anställning i land nödvändiga yrkes-, fack- eller vanekunskaperna.

Har en sådan situation inträffat, så bli dess verkningar merendels rent af ohyggliga. Vanligtvis stannar sjöfolket kvar i de större sjöstäderna i hopp om att vinna lämplig hyra eller anställning. Under tiden förbrukas deras kassa, så att de efter någon tids förlopp befinna sig i utblottadt tillstånd. Deras tillhörigheter vandra så småningom till pantbanken och, då de icke längre kunna betala, bli de utkörda från sjömanshem och andra ställen, där de tagit in.

Ett system, som lämnar sådant resultat, kan aldrig få betraktas som tillfredsställande. I all synnerhet bör staten vara angelägen om att undanröja alla från dess sida påverkande och bidragande omständigheter, där så är möjligt. En välbehöflig reform i denna riktning vore därför, om de militära myndigheterna kunde ordna det så, att värnplikten när som helst kunde påbörjas.

I samband härmed torde såsom ett exempel kunna påpekas, att Storbrittannien har sin flottans reserv inrättad efter några liknande principer. Därstädes finnes, som bekant, ingen obligatorisk värnplikt. Flottans bemanning utgöres af för ändamålet värfvadt manskap.

Samma förhållande gör sig äfven gällande beträffande reserven. De af handelsflottans sjömän och eldare, som därtill äro hågade och kvalificerade, kunna vinna inträde i denna reserv och äro därvid skyldiga att årligen undergå en månads exercis. I ersättning därför erhålla de en viss veckolön under exercistiden samt ett mindre belopp pr år, s. k. »retainer», som utbetalas kvartalsvis. Denna tjänstgöring blir på så sätt icke någon börda för det brittiska sjöfolket. De kunna när som helst anmäla sig till tjänstgöring, som vanligtvis kan fullgöras i hvilken större sjöstad som helst, där sjöfolket är bosatt. Äfvenså bör påpekas, att brittiska regeringen på senare tiden utsträckt denna rätt till inträde i flottans reserv att omfatta

äfvén det utländska sjöfolk, som någon längre tid seglat på brittiska fartyg. Icke så få svenska sjömän och eldare ha gjort detta och bland dem torde många här hemma på vårt lands bekostnad ha undergått sin första utbildning, under det att andra ha undandragit sig att här fullgöra sin värnplikt till följd af förut i motionen påpekade och andra inom facket rådande missförhållanden.

Då ett land som Storbritannien — hvars försvar hufvudsakligen hvilar på flottan och dess bemanning — kan utbilda sin reserv med ett dylikt utbildningssystem, bör det ligga inom möjligheternas område att äfvén i vårt land anpassa värnpliktens fullgörande efter inom sjöfarten rådande förhållanden.

Alla dessa skäl tala för att frågan är af den vikt och betydelse, att den behöfver sakkunnig utredning.»

Af motiveringen till den utaf motionärerna gjorda hemställan torde framgå, att med motionen närmast åsyftas de å sjömanshus inskrifna värnpliktiga. För de i inrikes sjöfart utan mönstring tjänstgörande sjömän, som ej äro inskrifna å sjömanshus, erbjuda sig gifvetvis i allmänhet mindre svårigheter att anpassa sig efter tiden för värnpliktsöfningarna. Hvad angår de svenska sjömän, som vid värnpliktens inträdande tjänstgöra å utländska fartyg, torde såsom regel gälla, att dessa äro inskrifna å sjömanshus.

*Utskottets
yttrande.*

Enligt 25 § 1 mom. värnpliktslagen tilldelas flottan:

a) alla å sjömanshus inskrifna maskinister och eldare samt af öfriga å sjömanshus inskrifna värnpliktiga de, som tolf månader eller därutöver varit inmönstrade till sjöfart; samt

b) andra värnpliktiga, hvilka anses vara för flottan behöfliga, till det antal som Konungen pröfvar erforderligt.

De värnpliktiga, som tilldelas flottan, inskrifvas antingen till s. k. allmän tjänst eller ock till sjötjänst, stationstjänst eller fästningstjänst. Såvidt Konungen ej för särskilda fall annorlunda bestämmer, tillhöra enligt 33 § värnpliktslagen nämnda värnpliktiga under hela sin tjänstetid i beväringen den tjänst vid flottan, hvartill de sålunda blifvit inskrifna. Det sammanlagda årliga behofvet af värnpliktiga i de två förstnämnda grupperna, hvilka omfatta dem, som erhålla sin utbildning ombord å fartygen och äro afsedda att tillgodose flottans bemanningsbehof, har de senare

åren utgjort omkring 1,800. Till fyllande af detta behof hafva erhållits omkring 1,200 i gruppen för allmän tjänst och 600 i sjötjänstgruppen.

Till allmän tjänst skola enligt 27 § 1 mom. värnpliktslagen, jämförd med 30 § inskrifningsförelörden, uttagas de under a) här ofvan omnämnda värnpliktiga äfvensom andra å sjömanshus inskrifna värnpliktiga till det antal, Konungen bestämmer. Medan under de senare åren till dylik tjänst ej uttagits andra än först omnämnda värnpliktiga, har emellertid i år föreskrifvits, att från vissa sjömanshus skola till sådan tjänst uttagas alla därstädes inskrifna värnpliktiga. Det jämförelsevis ringa antal å sjömanshus inskrifna värnpliktiga, som icke uttages till allmän tjänst, plägar tilldelas hären.

Gifvet är, att yrkessjöfolket lättast skall kunna tillgodogöra sig den sjömilitära utbildning, som erfordras för tjänst ombord å flottans fartyg. Då emellertid flertalet å sjömanshus inskrifna värnpliktiga användes i utrikes sjöfart och sålunda i händelse af mobilisering icke är att påräkna för omedelbart inträdande i tjänstgöring ombord, är det tydligtvis af vikt att äga tillgång äfven å andra för dylik tjänstgöring utbildade värnpliktiga, hvilka kunna förväntas omedelbart inställa sig vid mobilisering. Detta behof tillgodoses af sjötjänstgruppen, till hvilken företrädesvis uttagas värnpliktiga från de flottans stationer närmast belägna inskrifningsområden och vissa andra vid kusten belägna dylika områden, där tillgång å för ändamålet lämpliga beväringmän finnes.

Under de senare åren, då utbildningstiden för värnpliktiga vid flottan omfattat 172 dagar, har tjänstgöringen för nu nämnda två grupper varit så anordnad, att de till allmän tjänst inskrifna fullgjort densamma i en följd med början omkring den 8 januari året efter det inskrifningen skett, under det att de till sjötjänst inskrifna fullgjort hälften af tjänstgöringen under inskrifningsåret och andra hälften däraf under närmast påföljande år med början hvartera året omkring den 3 juli.

Sedan öfningstiden för värnpliktiga vid flottan från och med 1908 utsträckts till 300 dagar, har emellertid i enlighet med af fjolårets Riksdag fattadt beslut sådan ändring vidtagits i 27 § 1 mom. värnpliktslagen att, på sätt Konungen närmare förordnar, tjänstgöringen skall — där ej särskilda omständigheter föranleda annan ordning — fullgöras af de till allmän tjänst inskrifna i en följd under första och andra året och af de till sjötjänst inskrifna jämväl i en följd under andra året.

På sätt Kungl. Maj:ts proposition n:o 167 till fjolårets Riksdag närmare

utvisar, åsyftades med berörda ändring, att tjänstgöringen regelmässigt skulle fullgöras af de till allmän tjänst inskrifna från midten af november det år, inskrifningen skett, till midten af september påföljande år och af de till sjötjänst inskrifna från midten af februari till midten af december året efter det inskrifningen ägt rum. Med nämnda framflyttning af tjänstgöringstiden för de till allmän tjänst inskrifna afsågs att dels vinna nödig tid för rekrytutbildning och förberedande öfningar, innan specialutbildningen i de ombord anordnade skjut- och signal- med flera skolor i midten af april toge sin början, och dels förebygga, att tjänstgöringen komme att fortgå efter det de i början af juli begynnande eskaderöfningarna afslutats under loppet af september, då nämligen ett betydande antal befäl och manskap erfordrades för arbetet i skolorna i land. Af tjänstgöringstiden för de till sjötjänst inskrifna var åter första delen intill början af juli afsedd att användas till rekrytutbildning och förberedande öfningar, tiden mellan början af juli och midten af september till deltagande i eskaderöfningarna och återstoden till undervisning i ombord anordnade, jämväl för en mindre del af stammen afsedda skolor. Den nu angifna anordningen ansågs vara väl egnad att å ena sidan hålla flottans krigsberedskap i fråga om bemanningen vid makt under hela året samt å andra sidan möjliggöra en tillfredsställande utbildning för nämnda två grupper af värnpliktiga och tillika bereda nödig personaltillgång för flottans eskaderöfningar.

I full öfverensstämmelse med hvad som sålunda angifvits i nämnda proposition har tjänstgöringen för de under 1908 inskrifna värnpliktiga, som tilldelats ifrågavarande två grupper, blifvit anordnad; och hafva enahanda bestämmelser under sistlidne januari meddelats beträffande dem, som vid detta års inskrifningsförrättningar komme att tilldelas samma grupper. Inryckningsdagen för de till allmän tjänst inskrifna har för båda årsklasserna satts till den 20 november.

Innan utskottet inlåter sig å pröfning af den i motionen gjorda hemställan, anser sig utskottet böra ytterligare beröra några bestämmelser i gällande författningar, som äga betydelse för bedömandet af förevarande spörsmål.

Värnpliktslagen inrymmer ej rätt för värnpliktig att erhålla uppskof med inträdandet i tjänstgöring till senare dag än den för året bestämda inryckningsdagen. Däremot möter ej hinder att få fullgöra tjänstgöringen under tidigare eller senare år än det bestämda. För bifall till ansökan

att ett tidigare år få fullgöra tjänstgöringen erfordras, förutom målsmans och husbondes samtycke, allenast att vara vapenför och i öfrigt lämplig till den tjänstgöring, som ansökningen afser. Uppskof med tjänstgöring till nästföljande år kan enligt 17 § 1 mom. värnpliktslagen, jämförd med 28 § inskrifningsförordningen, vid inskrifningen medgifvas å sjömanshus inskrifven värnpliktig, som enligt intyg af sjömanshusombudsman, magistratssekreterare eller svensk konsul är förhyrd å fartyg i utrikes fart för hela seglationstiden under året eller ock för utrikes resa, som beräknas vara i minst tre månader och infaller under den tid, tjänstgöringen är afsedd att äga rum. Uti ett af delegerade inom 1907 års generalskommission utarbetadt förslag till ändringar i inskrifningsförordningen har framför ordet »infaller» inskjutits »till någon del». Fortfar ofvan nämnd anledning till uppskof med tjänstgöring, må förlängdt uppskof hvarje gång för ett år af vederbörande inskrifningsnämnd beviljas den värnpliktige; dock att tjänstgöringen skall taga sin början senast det år, under hvilket han fyller 24 år. Yppas för inskrifven värnpliktig efter det inskrifningsförrättningarna afslutats sådan anledning till uppskof med tjänstgöring, som nu nämnts, är han jämlikt 17 § 2 mom. värnpliktslagen, jämförd med 93 § inskrifningsförordningen, berättigad att — i händelse han, med företeende af intyg utaf nyssnämnda beskaffenhet rörande uppskofsanledningen, hos vederbörande sjörullföringsområdesbefälhafvare ansöker om uppskof till nästföljande år med den förestående tjänstgöringen — af denne befälhafvare undfå det sålunda äskade uppskofvet. Önskar sådan värnpliktig ytterligare uppskof med tjänstgöring, är han emellertid pliktig att vid följande årets inskrifningsförrättning hos vederbörande inskrifningsnämnd göra framställning därom. Ansökningar om uppskof med tjänstgöring kunna af de värnpliktiga göras genom sjömanshusombudsmännen.

Jämlikt 137 § inskrifningsförordningen må till tjänstgöring inkallad värnpliktig icke påmönstras å handelsfartyg för resa, som hindrar honom att i laga tid inställa sig till den föreskrifna tjänstgöringen, för så vidt icke i 28 § af samma förordning omnämndt fall (se ofvan) är för handen och han i anledning däraf i föreskrifven ordning gjort ansökan om uppskof med tjänstgöringen. Enligt hvad utskottet inhämtat, lærer denna bestämmelse af vederbörande mönstringsförrättare tillämpas med varsamhet och i allmänhet ej komma till användning i andra fall, än då det är uppenbart, att vederbörande sjöman afsiktligt ämnar undandraga sig fullgörandet af tjänstgöringen. Uti det af delegerade inom 1907 års ge-

neralskommission utarbetade förslag till ändringar i inskrifningsförordningen har det i 137 § stadgade förbud mot påmönstring gjorts beroende af att den värnpliktige ej förut ansökt *eller vid påmönstringen ansöker* om uppskof med tjänstgöringen, hvarförutom till §:n fogats det tillägg, att i sistnämnda fall mönstringsförrättaren skulle vara skyldig att insända till honom öfverlämnad ansökan till vederbörande rullföringsbefälhafvare.

Värnpliktig, som är antagen i annans tjänst eller arbete, må enligt 9 § värnpliktslagen ej af arbetsgifvare hindras att i behörig tid inställa sig till tjänstgöring. På grund af detta stadgande, för hvars öfverträdelse 1907 års generalskommission ansett böra stadgas straffpåföljd af böter från och med 50 till och med 500 kronor, må sålunda fartygsbefälhafvare icke vägra å fartyget inmönstrad värnpliktig afmönstring, då sådan erfordras för att sätta den värnpliktiga i stånd att fullgöra honom åliggande tjänstgöring. Sker afmönstring för sådant ändamål å utländsk ort, torde endast i undantagsfall förekomma, att den värnpliktige, enligt gällande bestämmelser angående aflöning för flottans värnpliktiga under fredstid, kommer i åtnjutande af någon ersättning för sin hemresa. Understöd i sådant afseende torde emellertid understundom hafva åtnjutits enligt de i konsulatförordningen för nödställda sjömän å utländsk ort gifna bestämmelser.

Så snart tjänstgöringstiden för flottans till allmän tjänst inskrifna värnpliktiga blifvit meddelad vederbörande sjöruddföringsområdesbefälhafvare, hvilket i regel torde ske under loppet af januari månad, åligger denne befälhafvare enligt 96 § inskrifningsförordningen att för hvarje särskildt sjömanshus utfärda kungörelse om de sjömanshuset tillhörande, i flottan inskrifna värnpliktigas tjänstgöring. Sådan kungörelse, i hvilken, förutom uppgift å tid och ort för inställelse till tjänstgöring, skall intagas bland annat en erinran om att förhyrning å handelsfartyg icke befriar från inställelse till tjänstgöring i annat fall än att uppskof med densamma erhållits jämlikt 17 § värnpliktslagen, anslås offentligen inom hvarje kommun inom sjömanshusdistriktet samt införes i en eller flera af de inom distriktet mest spridda tidningar, hvarförutom samma kungörelse så snart ske kan tillställas sjömanshusombudsmannen jämte de personer inom distriktet, som äga verkställa påmönstring af besättning å handelsfartyg.

Såsom laga förfall för uteblifvande från tjänstgöring anses enligt 43 § 1 mom. värnpliktslagen, om man är sjuk eller i Konungens och rikets tjänst uppbådad eller faren eller sitter i häkte; dock att vederbörande äga,

då andra än nu sagda förfall förebaras, att pröfva, huruvida de äro af den vikt, att de må gälla såsom laga förfall.

I det af kommerskollegium den 22 november 1900 afgifna utåtande öfver förslaget till nu gällande värnpliktslag framhölls bland annat, att, såvida ej sjömannen under längre tid före den väntade inkallelsen afhölle sig från att taga anställning i utrikes sjöfart, kunde äfven med iakttagande af all på honom ankommande omtanke lätt inträffa, att inställelse i rätt tid blefve för honom omöjlig. Sådant kunde t. ex. ske till följd af förändrad destination af det fartyg, hvarå han vore förhyrd, eller sjöolycka eller andra inträffande händelser och omständigheter, som ej kunnat af honom förutses.

Vederbörande departementschef yttrade med anledning häraf vid ärendets föredragning i statsrådet den 7 januari 1901, att ofvan återgifna föreskrift om pröfning af andra förfall än de särskildt omnämnda bland annat afsåg just sådana af kommerskollegium anförda tillfällen, då sjöman utan eget förvållande kunde blifva hindrad att i tid inställa sig till tjänstgöring.

Genom nu gällande värnpliktslag ställdes de värnpliktiga under strafflagen för krigsmakten jämväl i fråga om åttlydnad af inkallelse till tjänstgöring i fredstid. Förfallolöst uteblifvande från sådan tjänstgöring hänföres, i händelse uteblifvandet ej öfverstiger åtta dagar, till olofligt undanhållande och bestraffas i ty fall enligt 68 § i strafflagen för krigsmakten, där ej återfall i brottet skett eller omständigheterna äro synnerligen försvärande, med disciplinstraff. Öfverstiger uteblifvandet nämnda antal dagar, straffas åter den brottslige såsom rymmare, d. v. s. första gången med disciplinstraff och följande gånger med strängare straffart.

Å inryckningsdagen uteblifven värnpliktig, som under loppet af tjänstgöringstiden antingen frivilligt inställer sig eller ock af myndigheterna hämtas till tjänstgöring, äger enligt 115 § inskrifningsförordningen icke att tillgodoräkna sig den tid, han varit från tjänstgöringen frånvarande, såframt densamma öfverstiger åtta dagar, och skall sådan värnpliktig, i händelse berörda tid öfverstiger en tredjedel af den föreskrifna tjänstgöringstiden, efter undergåendet af tilläfventyrs ålagd eller ådömd bestraffning för uteblifvandet, utaf vederbörande befälhafvare eller chef hemförlofvas för att först tillsammans med nästa årsklass fullgöra sin tjänstgöring. Har däremot vid den värnpliktiges inställelse en tredjedel af tjänstgöringstiden ännu icke tilländalupit, får han enligt af Konungen med stöd af sistnämnda paragraf i kommandovägs meddelad bestämmelse, oafsedt huruvida

han anses hafva ägt laga förfall för sitt uteblifvande eller icke, utan afbrott fullgöra sin tjänstgöring, hvilken sålunda kommer att fortgå, i händelse densamma begynt senast å åttonde dagen efter inryckningen, till den bestämda utryckningsdagen och, därest den begynt senare, så lång tid efter nämnda dag, som hans uteblifvande omfattat. Då, på sätt af den förut lämnade redogörelsen framgår, yrkessjömännen i allmänhet, såsom uttagna till allmän tjänst vid flottan, numera hafva att fullgöra 300 dagars tjänstgöring i en följd, tillåtas alltså de af dessa sjömän, som inom 100 dagar efter den bestämda inryckningsdagen eller, om denna, såsom i år är fallet, satts till den 20 november, inom den 1 påföljande mars inställa sig eller hämtas till tjänstgöring, att i en följd fullgöra densamma.

1907 års generalskommission har emellertid af den orsak, att olofligt undanhållande allt vanligare förekommer bland de värnpliktiga, hemställt, att värnpliktig ej skulle få tillgodoräkna sig den tid, han förfallolöst uteblifvit, därest undanhållandet omfattat ett dygn eller mera, hvarförutom delegerade inom kommissionen föreslagit sådan ändring i ofvannämnda föreskrift angående hemförlofning af de efter inryckningsdagen inkomna värnpliktiga, att till allmän tjänst i flottan uttagen värnpliktig, hvars inställelse sker senare än å 60:de dagen efter inryckningsdagen skulle efter undergåendet af eventuell bestraffning hemsändas för att först tillsammans med nästa årsklass fullgöra sin tjänstgöring.

Inom landtförsvarsdepartementet tillkallade sakkunniga för utarbetande af förslag till bestämmelser i fråga om efterlysning af uteblifna värnpliktiga m. m. hafva dock sedermera uti ett den 25 sistlidne februari afgifvet betänkande hemställt om den ändring i sistnämnda förslag, att värnpliktiga, tilldelade flottan i allmän tjänst, borde tillåtas inträda i tjänstgöring senare än å 60:e dagen, förslagsvis å 90:e eller 120:e dagen.

Enligt tillgängliga uppgifter hafva af de till allmän tjänst vid flottan uttagna värnpliktiga i medeltal för hvarje år under perioden 1904—1908 efterspanats och efterlysts såsom uteblifna från tjänstgöring 226 personer, däraf frivilligt inställt sig efter tjänstgöringens början 65 personer och genom myndigheternas försorg hämtats 12 personer.

På därom af utskottet framställd begäran hafva till utskottet öfverlämnats *dels* från sjöförsvarsdepartementets kommandoexpedition följande, flottans båda stationer omfattande:

»Uppgift å efterinställda, till allmän tjänst inskrifna värnpliktiga.

	1907	1908
Inställda inom 8 dagar	87	88
Inställda senare än 8 dagar	87	79
Däraf utan att laga förfall kunnat företes.....	13	11.

dels ock från chefen för beväringsskompaniet vid flottans station i Stockholm i följande tabell sammanställda uppgifter å efterinställda, till allmän tjänst vid nämnda station inskrifna värnpliktiga:

»Inställelsetid.	1907—9:e januari				1908—9:e januari				1908—20 november			
	Frivilligt		Genom Konungens Bef:s försorg		Frivilligt		Genom Konungens Bef:s försorg		Frivilligt		Genom Konungens Bef:s försorg	
	Strafvade	Föreburit förfall som ansetts gälla som laga enl. V. L. § 43	Strafvade	Föreburit förfall som ansetts gälla som laga enl. V. L. § 43	Strafvade	Föreburit förfall som ansetts gälla som laga enl. V. L. § 43	Strafvade	Föreburit förfall som ansetts gälla som laga enl. V. L. § 43	Strafvade	Föreburit förfall som ansetts gälla som laga enl. V. L. § 43	Strafvade	Föreburit förfall som ansetts gälla som laga enl. V. L. § 43
Inställda inom 8 dagar efter inryckningsdagen; tillrättavisade, bestraffade eller frikända å Stockholms beväringssafdelning, (ej medtagna i afgifna rapporter)	17	—	—	—	22	—	—	—	19	—	—	—
Inställda senare, men innan $\frac{1}{3}$ del af tjänstgöringstiden gått till ända och sålunda fått kvarstanna i tjänst	1	9	1	2	1	14	1	4	8	30	3	4
Inställda sedan $\frac{1}{3}$ del af tjänstgöringstiden gått till ända, hvar för de enl. I. F. § 115 mom. 2, hemförlofvats (eventuelt efter aftjänt straff) för att nästa år ånyo inkallas	—	7	2	4	—	1	—	4	1	1	—	—

Dessa uppgifter, af hvilka de i sistintagna tabell för nu pågående tjänstgöring lämnade afse tiden intill den 25 sistlidne mars, utvisa, i hvilken afsevärd utsträckning de i 43 § 1 mom. värnpliktslagen gifna bestämmelser om laga förfall komma till användning i fråga om efterinställda sjömän. Att antalet efterinställda värnpliktiga till nu pågående tjänstgöring varit betydligt större än hvad fallet varit de närmast föregående åren torde väl bero därpå att den för sista årsklassen företagna, jämförelsevis sent kungjorda framflyttningen af inryckningsdagen ej hunnit blifva allmänt känd för sjöfolket. Hvad angår de värnpliktiga vid flottans station i Stockholm, hvilkas inställelse skett inom åtta dagar efter inryckningsdagen, hafva dessa, i den mån de ej ansetts hafva ägt laga förfall för sitt uteblifvande, i regel erhållit allenast en tillrättavisning för sin försummelse. I de fall åter, då bestraffning för efterinställda värnpliktiga vid nämnda station förekommit, har straffpåföljden vanligen utgjort 1—3 dagars vaktarrest.

Att för det i motionen åsyftade sjöfolket mången gång skall erbjuda sig svårigheter att anpassa anställningen å handelsfartyg efter tiden för värnpliktsöfningarnas fullgörande, ligger i sakens natur. Erfarenheten har ock visat, att värnpliktiga sjömän ej sällan under höstmånaderna, efter skedd afmönstring, å flottans stationer gjort framställning att få påbörja den dem åliggande tjänstgöring å tidigare dag än som bestämts. Att dylika framställningar ej kunnat villfaras, framgår af den förut lämnade redogörelsen. Genom den framflyttning af inryckningstiden för de till allmän tjänst vid flottan uttagna värnpliktiga, som skett från och med fjolåret, hafva emellertid de i motionen skildrade svårigheterna för sjöfolket i nu föreliggande hänseende blifvit i väsentlig mån mildrade. Då nämligen flertalet af de fartyg, som lägga upp för vintermånaderna, torde göra detta vid den tidpunkt, då tjänstgöringen för nämnda värnpliktiga numera tager sin början, blir gifvetvis för den del af dessa värnpliktiga, som har anställning å dylika fartyg, den eventuella väntetiden före inryckningen väsentligt mindre än då inryckningen skedde först omkring den 8 januari. Möjligheten att ernå tillfällig arbetsanställning i land är tydligtvis ock större under höstmånaderna än längre fram mot årsskiftet. Jämväl ur synpunkten af önskvärdheten för sjöfolket att efter tjänstgöringens afslutande kunna utan väntetid vinna ny anställning å fartyg torde den under fjolåret träffade anordningen med afseende å tjänstgöringstiden för de till allmän tjänst

vid flottan uttagna värnpliktiga komma att visa sig jämförelsevis gynnsam. Tager man därjämte hänsyn till ej mindre den åt nämnda grupp af värnpliktiga beredda förmånen att få fullgöra tjänstgöringen i en följd och därunder inhämta färdigheter, af hvilka de kunna draga fördel vid utöfvande af sitt yrke, än äfven den förut skildrade rätten för sjöfolk att erhålla uppskof med tjänstgöringen till senare år och den stora utsträckning, hvartill bestämmelserna om laga förfall komma till användning med afseende å efterinställda sjömän, torde med fog kunna ifrågasättas, huruvida icke den tunga, som värnpliktens fullgörande otvifvelaktigt innebär för den enskilde, drabbar flera andra yrkesgrupper i jämförelsevis lika hög grad som sjöfolket. Det må i detta hänseende allenast erinras, hurusom — med frånseende af vissa undantagsfall — skyldighet föreligger för värnpliktiga vid fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingenjörtrupperna och trängen att fullgöra särskilda repetitionsöfningar under andra, tredje och fjärde åren samt för värnpliktiga vid rytteriet, fältartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna att tjänstgöra under sammanlagdt 365 dagar, fördelade i tre särskilda tidsperioder.

Gifvet är emellertid, att, i den mån lättnad med afseende å tiden för värnpliktigt sjöfolks fullgörande af detsamma åliggande tjänstgöring kan utan olägenhet i militärt hänseende åvägabringas, dylik lättnad ock bör såväl af skyldig hänsyn till de värnpliktiga som ock för tillgodoseende af handels- och sjöfartsintressena komma till stånd.

Motionärerna hafva i sådant hänseende framhållit önskvärdheten af att värnplikten finge när som helst påbörjas. Det synes emellertid utskottet uppenbart, att en sådan anordning icke lämpligen låter sig genomföra. På sätt den föregående framställningen gifver vid handen, utnyttjas tjänstgöringstiden för de till allmän tjänst vid flottan uttagna värnpliktiga sålunda, att, sedan rekrytutbildningen och de förberedande öfningarna afslutats, specialutbildningen i de ombord anordnade särskilda skolorna vidtager så tidigt på våren, som klimatet det medgifver, för att i sin ordning utåt sommaren efterföljas af deltagande i eskader- eller tillämpningsöfningarna. Att det sålunda anordnade utbildningsarbetet, hvilket är baseradt å ständig samöfning under tjänstgöringstiden af de å ett och samma fartyg förlagda värnpliktiga, skulle blifva i hög grad lidande af att de värnpliktiga finge å oregelbundna tider när helst de så funne för godt inträda i tjänstgöring, ligger i öppen dag. Då ifrågavarande värnpliktiga erfordras för tillgodoseende af det ordinarie bemanningsbehovet å våra stridsfartyg, skulle utan tvifvel flottans stridsduglighet genom en

sådan anordning i väsentlig mån nedsätts. Jämväl ur rent organisatorisk synpunkt skulle förvisso afsevärda svårigheter möta med afseende å såväl utrustning af de för utbildningsarbetet erforderliga fartyg som ock disponerandet af de för samma arbetes handledande nödiga befäl och manskap. Enligt hvad utskottet inhämtat, hafva ock nu angifna olägenheter i ej ringa omfattning gjort sig gällande beträffande efterinställda, till allmän tjänst vid flottan inskrifna värnpliktiga, hvilka börjat tjänstgöringen någon längre tid efter den bestämda inryckningsdagen.

De af motionärerna åberopade förhållanden med afseende å reservutbildningen i Storbrittanniens flotta äro icke analoga. Medan i vårt land, hvarest den å stat uppförda sjömanskåren ej upptager större antal än 4,000 man, de till allmän tjänst vid flottan uttagna värnpliktiga äro afsedda att fylla behovet af bemanning å flottans stridsfartyg och följaktligen måste erhålla en för detta ändamål anpassad utbildning, användes åter reservpersonalen i Storbrittanniens flotta, af hvilken omkring $\frac{3}{4}$ -delar ständigt äro mobiliserade, hufvudsakligen till trängtjänst.

Vid öfvervägande huruvida och i hvad mån andra åtgärder än den af motionärerna förordade rätten för värnpliktigt sjöfolk att när som helst påbörja sin tjänstgöring skulle kunna vidtagas till undanröjande eller mildrande af de i motionen skildrade svårigheter, har det synts utskottet, som om närmast tvänne utvägar i dylikt afseende skulle stå till buds. Dels skulle nämligen en sådan anordning kunna tänkas genomförd, att det till allmän tjänst vid flottan uttagna sjöfolk, som på grund af anställning å handelsfartyg hade svårt att inställa sig å den för nämnda grupp af värnpliktiga bestämda inryckningsdagen, bereddes möjlighet att i stället erhålla sin utbildning i sjötjänstgruppen, hvars inryckningsdag infaller först i midten af februari månad. Och dels skulle det kunna ifrågasättas, huruvida icke staten borde för det sjöfolk, som afmönstrat i och för värnpliktens fullgörande, under väntetiden före inryckningen bereda tillfälle till lämpligt arbete antingen å flottans stationer eller annorstädes.

Hvad angår förstnämnda alternativ framgår det af den å sidan 3 här förut återgifna bestämmelsen i 33 § värnpliktslagen, att möjlighet till en dylik anordning redan nu föreligger. Gifvet är emellertid, att betänkligheter kunna yppas mot dess genomförande i större omfattning.

Beträffande det senare alternativet anser utskottet starka skäl föreligga för en sådan anordning; och vill utskottet till stöd för denna sin uppfattning åberopa följande uttalande af 1907 års generalskommission:

»I samband med förslaget om utsträckt värnpliktstjänstgöring vill generalskommissionen uttala sin anslutning till ett inom densamma uttaladt önskemål, att värnpliktig, som saknar hem och icke funnit anställning under tiden mellan första tjänstgöringens slut och repetitionsöfningens början eller mellan avslutad repetitionsöfning och laga flyttningstid, må efter därom gjord ansökan af truppförbandets chef tillåtas att under nämnda tider kvarstanna i kasernen, där åtnjuta beklädnad och underhåll samt sysselsättas på sätt Konungen närmare bestämmer. Härigenom skulle kunna förebyggas, att en del värnpliktiga komme att befinna sig utan arbete och inkomster under de månader af första utbildningsåret, då de icke äro upptagna af den lagstadgade militära tjänstgöringen.»

Det synes utskottet, som om de skäl, hvilka i detta yttrande anförts till stöd för det däri uttalade önskemål, med samma styrka kunna åberopas för den af utskottet ifrågasatta anordning för beredande af arbete åt värnpliktigt sjöfolk, som efter verkställd afmönstring afbidar den bestämda inryckningstiden. Utskottet vågar ock hålla för visst, att i samband med pröfningen af generalskommissionens ofvannämnda uttalande äfven skall tagas under bedömande lämpligheten af nyssberörda, för värnpliktigt sjöfolk ifrågasatta anordning. Med hänsyn till den affattning, som det af motionärerna framställda yrkande erhållit, finner sig emellertid utskottet förhindradt att med anledning af motionen i nu angifna hänseende förorda en hemställan till Kungl. Maj:t.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon
Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 april 1909.

På utskottets vägnar:

BROR PETRÉN.